

ANNUS JÓZSEF

Csordapásztorok

1

A vezér első embere, Nadir lépett Pilon sátrába. Kezével intett a legénynek, hogy ülve maradhat.

— Raérsz? — kérdezte. Nem várt azonban feleletre vagy bólogatásra, nyomban beszélni kezdett. Morzsolgatta a szavakat, mint a nehezen fejlődő kukoricát: — Járd körbe az öröket! Amelyik aludna, vagy a napot lopná, ostorozd meg keményen! A többit tudod. Ha netán sároshátú tévedne át kémlelődni...

— Értem... — ugrott fel Pilon, s kihúzta magát. Szeretett volna tovább beszélgetni a csizmás főemberrel, de az máris távozott.

Őt bírta meg! Őt, a tizennyolc éves sihedert. Igaz, kétszer győzött már nagy, délutáni ostopárbajon, eddig mégsem bíztak benne. Íme, a bikabőr sapka a fekete csikkal! Ezt is a kezébe nyomta Nadir, s csak most veszi észre. Hamar fel! Micsoda érzés! Nem koszos bojtár többé, akibe bárki belerúghat, s akit akármilyen nyiszlett zavarászhathat a tölgyes körül, csak azért, mert sapka van a hitvány fején. Némelyek ugyan még deres fejükre sem érdemlik ki, de lám, ő, a serkenő bajsú ifjú máris rangos, fejfedős ember. Ha a legközelebbi csatában kitünteti magát, akár főember is lehet. Csizmát kaphat, közelről láthatja a vezért, s egyszerűen csak Muharnak szólíthatja, mint a többiek. De ne kalandozzon az ész, járjunk a dolgunk után!

A tölgyes felé ment. Hátha találna ott henyélő bojtárokat a minapi komák közül, s megmutathatná nekik a sapkát, no meg a hatalmat! Hej, ha éppen Récsét fogná ki, a lacibetyárját, aki tavaly őszön megvakította a legkedvesebb kutyáját. Hej, ha most eléje akadna! De se baj, ha most nem, majd máskor!

Messziről látta a füstöt, s emiatt kissé bánatosan, lassan lépdelt az erdő felé. Most állítottak emlékfát a pénteki csata két hősnének. Embermagasságban fűrészelték el a deréknyi vastag tölgyet, az oszlop felső végét laposra faragták, s a vén Fülöp most ügyeskedi bele a nevetet, pirosra tüzesített vezérdróttal. A név alá hevített tüsökkapával vastagabb vonalakat húz, s egy nagy V betűt serceget az élő fa testébe. A gulyások jele, címere örök időkre hirdeti itt a hősök dicsőségét.

Pilon most kap észbe, hogy a sapkát itt nem hagyhatja fent. Bármennyire szeretné is, hogy a fejéhez nőjön, s bármennyire tiltakozik a keze, csak le

kell vennie. A vén Fülöp befejezte a vésést, inasának adta a vasakat, s most beáll a fehér arcú emlékfák közé.

— Amidőn a pásztorok Krisztus születésének híret vették, elindulának, hogy megkeressék a kisdedet, és ajándékokkal kedveskedjenek neki-i-i — énekelte a szakállas öreg, mire a körülötte levők mind a földre hasáltak, két tenyerükkel pedig szemüket takarták el. A hosszú ének után a vénség krárogott, a sokadalom pedig felállt. Fülöp most egészen más hangon folytatta. Ez már nem ének volt, de nem is közönséges beszéd. Kis éles hangja hihetetlenül felerősödött, s úgy kivált az erdő madarainak, a szél neszezésének zajából, hogy aki ott állt, csak reá figyelhetett.

— Hallottátok tehát, csordapásztorok az ígét. Kik vitték hát az aranyat, a tömjént és a mirhát a mi urunk megváltónknak? Ugye, hogy a gulyások, azok a pásztorok, akik a meleget lehelő marhát szelidítették a jászolhoz, hogy a párányi gyermek megmenekülhessen a fagyhaláltól. Mit kerestek volna a kisded szent jászola körül a sáros hátú kanászok? Ugyan mit? Feleljetek, csordapásztorok! Kie hát a pusztá, le egész a folyóig, ahol nád és berek ad otthont a vízi madaraknak? Ugye, a mienk? Az bizony! S hiába vernek ki onnan bennünket újra és újra sároshátú férgek, s hiába tolokodtak most is előre a nyárfasorig, dicsőségük nagyon is rövid életű lesz. Két nap múlva támadunk, s mint isten kegyeltje, szeretett vezérünk, Muhar mondotta, oda szorítjuk a mocskos férgeket, ahová valók, a sárba, a láp mélységes fenekére! Vivát!

— Vivát! — ordította a tömeg, s velük Pilon is.

Már szedelőzködtek, néhányan el is indultak, amikor a vén Fülöp még ennyit mondott, immár közönséges beszédhangon:

— A hősokeket pedig őrizze a mi jelünk...

Kifelé haladva már feltehetette a sapkát, s feszíthetett a tömegben. Lábujjhegyre emelkedett, mintha keresne valakit, de hiába. Senki nem ügyelt rá, itt jobbára sapkások meg asszonyok voltak, ők pedig nem csodálkoztak Pilon rangján.

Hanem a bojtárok a falka mellett! Felugráltak a subákról, s úgy álltak, mint a földbe szúrt husáng. Még Récse is, aki pedig hanyatt heverészett, de a lármára, s talán valamelyik társa pisszentésére azonnal pattant.

— Az ilyenek így kell — súgta a szomszédjának. — Most még élvezi a dupla bőrt a fején. Majd lehet még melege is benne!

— Jól van, leülhettek! — Kicsit várt, aztán kiáltott: — Récse!

— Igenis!

— Mutasd az ostorodat!

A fiú átnyújtotta. Szabályosan, a faragott nyelet szinte beillesztve Pilon tenyerébe.

— No, nézzük, mire jó ez a vacak...

Pattogatni kezdett vele. Előbb két oldalra, szaporán, de aprókat kongatva. Később nagyot lendítve, majd többször körbeforgatva, s minden erejét egyetlen rántásba adva, hatalmasat dörrentett. Ismételni próbált, de ekkor az ostor néma maradt. Halk füttyentéssel kicsapta magából a vékony csapósíjat.

A bojtárok röhögtek.

Pilonnak szólnia sem kellett. Ledobta a karikást, csípőre tette a kezét, s várta, hogy Récse beálljon eléje. Amikor a remegő bojtár megadóan felpúposította a hátát, nagy nyugalommal lekanyarította saját ostorát, s könnyed mozdulattal suhintva odavágott. A fiú hangja nem hallatszott. Némán sírt. Még kettőt kapott, aztán ülhetett vissza a subára.

Pilon pedig ment tovább, tekintetet sem vetve a megrémült, s a röhögő bojtárokra. Ostorára lépett, s talpával a fűhöz szorítva, letörölte róla a vért.

A nyárfasorhoz közeledve az örököt figyelte. Minden ötödiknél egy. Ha valamelyik lefeküdt, s átadta szakaszát a két szomszédnak, ismét dologhoz láthat. Nem talált azonban hiányt sehol. Az örök a fa mögött álltak, bal kezükben a bot, jobb vállukon az ostor, övükben a kés. Amikor egynek-egynek a közelébe ért, az kihúzta magát, ostorát pedig tisztelgéskeppen leemelte a válláról, nyelét a combjához szorítva.

— Semmi?

— Semmi — mondta egy bozontos legény, s zavartan nézte Pilon. Gondolkodhatott, vajon rendjén működik-e a szeme? Valóban Pilon lenne ez a sapkás? De az csakugyan, ilyen széles válla senki másnak nincs. S a kemény áll, akár az apjáé. Ez is összeroppantaná a borjú gerincét, mint az öregről hírlík, hogy megtette fiatalabb korában. Az öreg mégse lett sapkás soha. Igaz, akkoriban még békés idők jártak, a sároshátúak, isten tudja, merre legettettek.

— Az irtásnál hányan vannak?

— Tízen. Dupla őrség. De öt pihenőben...

— Bízd csak rám, majd én megszámolom!

Már közeledett a bokros, gidres-gödrös irtáshoz, amikor füttyszót hallott.

— Ahá! A bozontos! Jelez a gazember a többieknek, hogy jövök. No, megállj, nyavalyás, majd jövök én vissza is!

Aztán mégis enyhült a haragja. Most érezte igazán, hogy sapkás. Füttyülnek a gazemberek, ha megyek! Füttyörésznek. Nehogy rajta kapjam a cimborájukat a heverésen. Hahaha! Félnék a nyavalyások!

Az öt ember a helyén állt. Botosan, ostorosan, késsel az övükben, mint amazok. De közelebb egymáshoz, s csendben a bokrok között, figyelve minden rezdülésre: észrevegyék, ha sároshátú akarna átsurranni a bozót. Csak itt teheti, ha nem tud repülni, a fasornál mindjárt észrevennék. Bár estendőn ott is ügyelni kell. De mindig csak itt próbálkoznak. Muhart akarják megölni. A vezért.

— Tudjátok a dolgokat? — súgta középük a kérdést Pilon.

— Itt élve át nem jön! — vicsorgott a hideg szemű Rája. Vele párbajozott legutóbb Pilon. Nehezen győzte le. Jól forgatja a karikást a kölyök. De csak fejmagasságban. Amikor ezt észrevette, már könnyű volt. A lábát rántotta ki alóla.

— Hát sapkás lettél? — suttogta Rája, miközben sajtot tört bent, a zekéje elejében, s majszolni kezdte.

— Ha nem látnád! — sziszegte Pilon, s úgy vágta szájon az apró szemű, magas fiút, hogy kezéből s szájából messze repült a sajt. Rája nem ütött vissza. A sajt után nézett, megtörölte a száját a keze fejével, s rápillantott, nem vérzik-e. Megnézte Pilon, aztán félrébb oldalgott.

A többiek még csendesebbek voltak, mint előbb, s ekkor ütötte meg fülüket a parányi láрма. Aprócska gally reccsenhetett, s neszéből csak annyi jutott el az örökhöz, amire talán a kutya se ébredne fel. Bizonyára jól hallották, mert egyszerre többen kapták fejüket a Szeder-árok felé. Pilon is.

Egyetlen mozdulattal leintette az indulásra kész legényeket, s előbbre lépett. Még visszafordult, kezével két újabb mozdulatot téve, ilyesmit jelezve: maradatok, nyavalyások, ezt én viszem Nadir elé. A markomban, mint egy rossz malacot! Az ő talpa alatt is pattant valami. Az árok felől válaszolt a pici reccsenés. Majd megint ismételt. Pilon kivonta a kését, s fogai közé szo-

rította. Ostorát beakasztotta az övébe, ne akadályozza. Két marokra fogta hatalmas botját, s indult.

A sárosok ketten voltak. Éppen háttal guggoltak neki. Egy pillanatig gondolkodott. Mit kezd kettővel? Aztán gyorsan határozott. Néhány lépésnyit előre araszolt, s jól megnézte magának a vállasabbat. Felemelte a botot, s mire az a suhogásra moccanni érkezett volna, rettenetes erővel lesújtott. De már nem is nézte az eldőlő kanászt, botját földre dobta, s jobb kezébe szorította a kés markolatát. Lábaik megvetette, s várta a vékonyabb kölyök támadását. A kölyök azonban nem fordult felé. Kirúgta magát a guggolásból, mint a kecske, és nagy, szökellő ugrásokkal megindult a solymárok birodalma felé.

Talán nem is sáros volt? A solymárok pedig... Ha most ez... De hiszen itt a másik! Rángatózik, mint a felakadt béka. Oldalán a szöges öv. Nem kétseges: sároshátúak ezek. Akkor hát gyerünk a másik után! De ezzel...

— Ketten voltak? — kérdezte Rája, aki másik két társával ekkor ideért.

— A másik elfutott. A solymárok felé. De majd én! Ezt már elintéztem, ne féljete, nem harap. Vihetitek a kaszás kútba! Mit bámultok? Mozgás!

Mintha babonázta volna őket. Bölintottak, s szó nélkül munkához láttak. Ő pedig futott a másik után. Az irtás szélén látta felbukkanni. Később métereken át figyelhette a bokrok között. A kölyök igen furcsán nyargalt. Térdtől lefelé szédobálta a lábát, s két kezével evezett hozzá. Útleget nem volt nála. De azért nem árt az óvatosság. Kés lehet az övében. Már elérte a tisztást, ahol nem kell kerülgetni tuskót, gödröt, bokrot, egyenesen futhat a solymárok erdejébe. Ott pedig elrejtőzhet. Vagy eljut az első táborig, s ha azoknak szól, hát Pilon minden bizonnyal nyílvesszővel a szívében fog meghalni. Futás hát utána, elérni még az erdő előtt! Gyorsan! Még gyorsabban!

A kanász a tisztás közepén járt, amikor ő kilépett a bokrok közül. Mind nagyobbak látta az előtte futó hátát. Fogyott közöttük a távolság. Itt már nem akadályozták a gallyak Pilon se. Rohanás közben leoldotta ostorát, s húzta maga mellett. Csak elérje az erdő előtt! Akkor nem menekül! Már a zihálását is hallotta. Még két lépés, még egy, s most lendíteni kell az ostorral. Süvít, sziszeg, füttyül a szíj, aztán aprót pittyen. Most már csak rántani kell...

A menekülő nagyot nyekkent. Arcát a fűbe temette. Nem mozdult. A háta emelkedéséről látta csak, hogy él, de nem is üthette meg magát a vastag fűben. Ezt a darabot a solymárok iránti tiszteletből egyikük se meri legetetni.

Pilon kivonta kését, s ráérős mozdulattal megtörölte zekéje ujján. Bele-rúgott a kanászba.

— Hiába futottál, megdöglesz te is. Csak nem úgy, mint a másik, mert a botomat elhagytam. Leszúrlak, mint a disznót...

— Ne... — nyiffant amaz, s ekkor Pilon letérdelt hozzá. Nem tetszett neki a hang. Megragadta a legyőzött gúnyját, s egyetlen rántással hátára fordította a kölyköt. Annak a csuklyája lecsúszott, felsője kinyílt. Pilon kerek szemekkel bámulta. Nagyokat nyelt, s megremegő hangon kérdezte:

— Te lány vagy...?

Az nem szólt. Vastag ajkakkal zihált, arcán folytak a könnyek. Pilon szinte gyengéden fogta tenyerébe az arcát:

— De szép vagy, de sároshátú lány!

— Te dög! — visította az. Elkapta Pilon kezét, s beleharapott a tenyere élébe. Ráakadt, mint a megveszett kutya, még rázta is a zsákmányt, míg csak el nem bődült a behemót férfi, s az erős, kést markoló kezét a magasba nem lendítette. A lány hirtelen elengedte. Egyet perdült, s máris talpra ugrott. Pilon

akkor se találta volna el, ha lecsap a gyilkos szerszámmal. De nem is csapott le. Most lassú mozdulattal leengedte a kést, s a fű között a földbe szúrta. Némán közeledett a lány felé, mint az ölni készülő farkas. Könnyen megfoghatta, az mozdulni sem bírt, amikor a szemébe nézett. Pilon a lány vállát ragadta meg. Szorította, még a foga is csikorgott belé. A lány nem is szisszent. Állt keményen, s nézte a legényt. Pilon könnyített a szorításon.

— Hogy hívnak? — kérdezte.

— Verbéna.

— Kivel jöttél?

— A bátyám volt, te csordás vadállat! De ne félj, van aki megbosszulja...

— Nem félek.

— Tőlem is megijedtél. Le akartál szúrni.

— Mert haraptál, te hörcsög!

— Mutasd!

Pilon kifordította a tenyerét. A vér keskeny patakban folyt be a ruha ujjába.

— Jól sikerült — mondta a lány, de nem engedte el Pilon kezét. Mellén újra szétnyitotta a felsőt, s valahonnan kendőt húzott elő. Jól rányomta, megtörölte a véres kezét.

Pilon most nem érzett fájdalmat. Nem is nézett a kezére. A lány homlokát nézte, ahol hajának szálai indulnak. Mintha egészen közelről nézne egy varázsdobozba zárt kicsinyített erdőt. Csupa ébenfa, sűrűn egymás mellett. Vékonyak, sudarak, mert a nap felé igyekeznek. Előttük a tisztás, lejjebb két teli kút, amelynek zöld vizében ugyancsak fák, bokrok, de felhők, egek, csillagok, napok is tükröződnek. S még alább a völgy, partján a két hegygel. Az egyik most rózsaszín csúcsával kivillan a sűrű ködök közül...

— Szép vagy, te... Verbéna...

A lány cseppet mosolygott. Még akkor is, amikor Pilon újra megragadta, s a fübe vonta. Erős marka most sem volt kíméletes, de az ujjában érezte, hogy szorítása nem fáj a lánynak...

2

Nadir tajtékozott:

— Hogy engedhettétek el egyedül? És ha nem egy, hanem három, vagy akár öt-hat társa is volt ennek a disznónak? Na, mire vártok? Lökjétek már bele!... Ha Pilonnak baja esik, mindnyájatokat utána dobatom. Tunya, buta, tohonya banda! Tűnjetek a szemem elől! Várj! Te ott, te, te! Belőled még csak kinéz valami értelem. Te itt maradsz, és megvárod Mikét a négy embe-rével. Őket küldöm a fiúért, mutasd nekik, merre ment el...

— Hősködött, mi? — kérdezte Mike, amikor az irtás felé ballagtak.

— Hát, ezt a nagy medvét leütötte, aztán...

— A másikat is egyedül akarta, mi? Azt hitte, hogy csak úgy napkeltétől napnyugtáig akár csizmás is lehet belőle!

Rája most már beszélhetett. Eddig nem tudta, milyen véleménnyel van Mike az új sapkásról.

— Persze hogy azt hitte! Minket visszaküldött. Majd én, azt mondja. Majd én! Mintha a múltkori párban olyan sokkal jobb lett volna nálam. Ha meg nem botlok...

— Emlékszem. Sokkal jobb voltál. De hát Nadirnak ez a... áh! Tudjátok, mit csinálunk? Álljatok meg! Leülünk ide az irtás közepére, és szépen eltöltjük az időt. Estefelé aztán visszaballagunk, hogy nem találtuk. Van sajtod, kölyök? Akkor törj mindenkinek. Üljetek le! Én körülnézek azért...

Suttogva, közéjük hajolva, fojtott hangon szólt, amikor visszatért, mégis azonnal felugráltak az ijedelemtől. Mike hangjában rémület és öröm, izgalom, sürgetés együtt sziszegett és pattogott.

— Ha ezt látná Nadir! Nahát! Figyeljete! Óvatosan gyertek az irtás széleig. Ott bokor mögé álltok és figyelték a solymárok erdeje felé. Szép dolgot láthattok! A hős, az új sapkást, aki... de nem is folytatom, nézzétek a saját szemetekkel!

— Odamegyek és keresztülszúrom mind a kettőt — vicsorított Rája.

— Együgyű kölyök! — legyintett Mike. — Még mit nem? Talán hinne nekünk Nadir? Nem úgy, kölykeim! Kettő balról, kettő jobbról, mi veled közepen. Ti ketten a sáros szajhát kapjátok el, mi négyen a hős vitézt, az új sapkást, Nadir kedvencét. Rajta, de csendben!

Pilon rúgott és harapott, köpködött és káromkodott. Nem bírt Mikével és a három kölyökkel. Azok megkötöztek, s fogták erősen. Mike eléje állt, s kevés gondolkodás után ágyékon rúgta. Ekkor összegörnyedt. Rája is eléje állt, de Mike visszarántotta:

— Kölyök, vigyázz! Még sapkája van! Majd ha elveszik tőle, s viszed a kút felé...

A lány nem ellenkezett. Hagyta megkötözni magát, s a földet nézte. Pilon lassan felegyenesedett, s felé fordította az arcát.

— Ne haragudj rájuk — mondta a lány. — Ha nem jönnek, fél óra múlva megdöglöttél volna, te rusnya borjú! Ott volt a késed a lábamnál. Csak arra vártam, hogy elszenderedj...

— Öljétek meg! Hasítsátok ketté a szajháját, a sáros disznóját! Te féreg, te mocsk! Te... — üvöltött Pilon.

Nadir szó nélkül halgatta végig Mike elbeszélését. A végén kérdezte csak Pilon:

— Igaz?

A gúzsba kötött legény biccentett.

— Vigyük? — kérdezte Mike.

Nem lehet. Csak Muhar ítélni fülötte. A legnagyobb bünt követte el, de sapkás! Én adtam neki, mert azt hittem... Te disznó, te sároshátú!

A legnagyobb sértést Pilon még így, megkötözve sem viselhette el. Felemelte a fejét, s leköpte Nadirt. Az nekiugrott és két kézzel ütötte, karmolta, cibálta.

Alig lehetett felismerni, amikor Muhar elé vezették.

A vezér fönn ült a kerevet közepén. Előtte a földön sorakoztak a csizmái, mind tisztára csutakolva. Legalább egy tucat pár. Feje fölött két dorongból faragott díszes polc, azon furulyák hosszú sora. A furulyák, amelyekről eddig csak hallott Pilon, de elképzelni se tudta. A vezér maga faragja őket, a solymárok vezéréől kapja hozzá a fát. Ahány furulyáraló, annyi tinó. Muhar most is faragott. Éppen csak felnézett, s folytatta a szöszmötölést.

— Sáros szajhával, te? — dobta ölébe a kést meg a félig faragott pikulát, amikor Nadir idáig ért az elbeszélésben. — Tudod, mi vár rád?

— Tudom.

— No aztán mi?

— A kaszás kút...
— Hohó! Könnyű is volna! Egy dobás és kész. Hogyne! Hogyne, kölyök...
— Sapkás volt... — kottyantott közbe bátortalan hangon, de hirtelen Nadir.

— Ez? Mióta?
— Ma reggel adtam neki. Tudod, Muhar... tudod, vezér, ő nyerte a párbajt. Ez a Pilon...

— Ja, úgy! Még nagyobb a vétkeid, Pilon. S tudod, mi a büntetés? A solymárok erdejébe vitetlek, ahol kikötnek egy fához, s ahol a bögyök, vércsék, hollók zabálnak majd fel...

— Bölcs vezér! — hajolt meg Mike.

— Bölcs vezér! — zúgták mind a jelenlevők.

— Várjatok... Ez lenne a büntetés! De mást gondoltam. Holnap deleléskor akarunk támadni. Jó lenne, ha a támadás kezdetére valaki a pokolba küldené a sárosok vezérét. Duskor minden délben megnézi az anyakocákat, amint szoptatnak. Pondró jelentette. Azt is pontosan megfigyelte, hogy tizenkét kölyök kíséri botokkal, kapával. Odalopakodni tehát nem lehet. Csak bátor ember végezhet vele, aki az epresből kirohanva reá ront hirtelen. Gyorsan végez, s igyekszik el, mert a kölykök disznósajtot csinálnak belőle... Figyelj hát, Pilon! Ha ezt holnap déli itatáskor elvégzed, s épségben visszatérsz, élhetsz, ameddig az úr enegedi... Ha pedig hősként esel el, hősként temetünk el a győzelem után, s emlékfát is csinálunk neked. Gyertyánból. Vállalod tehát?

— Megkegyelmezel neki, vezér? — tört ki Mikéből az ijedelem.

— Mars innen, hitvány! — mutatott rá Muhar, s a keszeg sapkás kihátrált a sátorból.

— Vállalom, vezér! — mondta felszegett fejvel Pilon.

Muhar intésére megoldották rajta az ostorokat, s visszaadták a sapkáját.

— Itt van — húzott elő övéből egy finom nyelű, kissé hajlott élű kést a vezér. — Ezzel öld meg Duskot. Hátról szúrd és felfelé tartsd az élet! Ha visszahozod a kést, a tied! Elmehettek... A lányt is vigyék! A kútba...

3

A bojtárok még nem végeztek a déli itatással, amikor a sárosok felől felhangzott a panaszos dudaszó. A gyászduda morgó hangja hosszasan duruzsolt, s ideát zengett a vivát, pattogtak a karikások. Nyilvánvaló, hogy Duskot siratja a duda. Pilon elvégezte a dolgát. Most kell indulni, s támadni szélsebesen! A győzelem a pásztorok kezében!

Nadir sorakoztatta a hadat. Ostor, bot, kés mindenkinél. És rudak, kötelek, amivel az aklokat, sátrakat, boglyákat feldönthetik. A két számarat is kifogták a trágyahordó kordéból, négy kölyök alaposan munkába vette a szőrüket szénacsóvával, s hamarosan ragyogtak, mint a harci paripák. Muhar és Nadir ült rájuk.

— Indulás! Meg se állunk a folyóig!

És megindultak. A kanászok őrsége úgy futott előlük, mint a nyúl. Szabad utat kaptak a nagydomb mögött is, mert Dusk halálának hírére a tartalékok is bemasíroztak a vezéri sátor környékére. Szabad tehát az út odáig! Sőt tovább, mert a megrémült sárosok észvesztve menekülnek a támadás hírére. Hát még, amikor meglátják a félelmetes bandát, amint vérszomjasan ordítva, pattogatva, fütyülve, dudálva trappol feléjük.

A sátrak és ólak körül alig találtak már valakit. Néhány öreget, akik nem futhattak, s néhány megszeppent kölyköt, akik lemaradtak a déli itatás miatt. Ezeket szúrják, vágják, ütik, s milliószor agyonverik, felszeletelik, mint a kígyót, amelyik holtában is mozdul még kicsit. Aztán az aklok meg a disznók következnek. Sivalkodás, ordítás, por, vonítás, vérszag mindenütt. Dől a vezéri sátor, ezernyi darabra repülve törnek a köcsögök, tálak, asztalok, lócák. Valaki felfedezte a pince lejárátát. Rudakkal esnek neki, s döngetik keményen, nagy hórútkozással. Reccsenve enged a vastag tölgyfa ajtó, s vagy tizen nyomakodnak be rajta egyszerre. Egy hordó már jön is felfelé, kézről kézre járva. Mike az, aki baltával nekiugrik, s léket üt az oldalán. Spriccel a bor. A sapkások a bikabőrt, a mezítlábasok a markukat tartják alá. Isznak, mint az augusztusi puszta, ha zápor kerekedik. Isznak, s éljenzik Muhart, a szeretett vezért, aki Dusnok sátra helyén a tűzhely tetején áll, s onnan gyönyörködik népében.

Valakinek véletlenül eszébe jut Pilon. A neve hirtelen felröppen, futva kering a tömegben, majd felerősödve érkezik vissza, végül már több torokból egyszerre zúg:

— Pilon, a hős! Vivát! Vivát! Vivát!

— Keressétek Pilont! — kiáltják egyre többen, de senki nem mozdul a hordók mellől, amelyek egyre érkeznek a hús pincéből. Nem tágit senki. Sőt azok is visszatérnek, akik a menekülő sárosok nyomába eredtek, hogy a folyóba szorítsák őket. Szorítsa őket a zivatar! Ha a többi vigadhat, ünnepelheti a győzelmet, miért vigyük mi vásárra a bőrünket?

— De hol van Pilon? — kérdi Muhar. — Nem lehet, hogy megölték volna. Erős fiú volt, igazi hős, csizmára érdemes! Megmentette a bőrét bizonyára. Keressétek hát Pilont! Pilont, aki győzelmünket megalapozta!

Nadir utasítására végre elindul pár kölyök. Hosszasan bolyongnak, már újakat küldenek utánuk, míg végre előkerülnek. Pilont nem hozzák, csak Pondrót, a kupecet. Az egyetlen ember, aki bejáratos volt Muhar és Dusnok sátrába egyaránt, sőt a solymároknál is megfordult olykor.

— Mit akartok vele?

— Hős vezér, jelentem, ő tud Pilonról.

— Valóban?

— Igen, vezér. Mindent láttam. Délben, amikor Dusnok szokása szerint az anyakocák aklához indult, én is a menetben voltam. Amikor az epererdőhöz értünk, valami riadalom támadt a kölykök között. Akkor pillantottam meg a fiút, akit most ti kerestek. Késsel rohant Dusnok felé. Megállt előtte, s rákiáltott: — Megdöglesz, sárosok vezére! Győznek a csordapásztorok! — Azzal — mielőtt bárki felfogta volna, mi történik — az a legény, akit Pilonnak neveztek, nagy hirtelen Dusnok mellébe vágta a kést. Még azt is láttam, hogy lefelé görbült az éle...

— Nahát!

— Így volt, nagy vezér, én a saját szememmel láttam.

— És tovább?

— A nagy vezér... már szóval Dusnok, az a sároshátú disznó azonnal összerogyott, és csak ennyit mondott: — Megdöglok, me-e-eg...

— És Pilon?

— Duka, a főember azonnal elkiáltotta magát: élve fogjátok el! Erre a kölykök leteperték. Amikor felállt, hárman fogták egyik-egyik kezét. Mégis megrázta magát, s úgy leszórta őket, mint a macskákat. De a lármára ekkorra

odaért néhány erős férfi. Az egyik süldőket drótozhatott nemrég, mert nála volt a kötél, amivel kikötik az állatot. Ezt dobta Pilon nyakába, s úgy lerántotta a földre, mint egy zsákot. Akkor aztán megkötözték. Duka eléje állt. Azt mondja neki: ide figyelj, fiú! Te nem is tudod, mit tettél! Megszabadítottál bennünket a zsarnok Dusnoktól. Most már én vagyok a vezér, legyél a főemberem. Öt pár csizma, nagy sátor, tíz bojtár...

— Mire Pilon?

— Úgy tett, mintha gondolkodna. Pedig csak a nyálát gyűjtötte. Úgy szembeköpte Dukát, hogy az majd hanyatt esett. Nesze, te mocskos disznó! Mit képzelsz? Én a te embered, te sároshátú ártány! Ezt mondta, bizony isten, a saját füleimmel hallottam...

— És aztán?

— Duka intett egy emberének. Nagy behemót medve, akkora ökle van, mint egy borjúfej. Azzal csapott Pilon szájába. — Te koszos, tehénganás csordás... — már sértés ne essék, de így mondta —, te mersz itt köpködni a vezérünkre? Te? Nesze! Pilon arca már nem látszott a foltoktól meg a vértől. Aztán Duka újra szólt: vihetitek! A villás kútba dobták...

— A hőst! A mi hősünket! — kiáltották többen.

— Pilon, a hős!

— Pilon! — ordították a részegek is, akik talán nem is tudták, él-e, hal-e. — Gyertyánból faragom az emlékfáját! — dörögte szónoki hangján Fülöp. — A legnagyobb hős a csordapásztorok között. A hős Pilon, győzelmünk kovácsa, a rendíthetetlen pásztor, a mi urunk kegyeltje! Éljen dicső emléke! Énekeljük himnuszunkat, testvéreim: „Csordapásztorok...”

— Fülöp! — kiáltott Muhar, s hangja nyomán csend született a környéken. — Fülöp, Fülöp, jó öreg atyám! Ennyire romlik az eszed? Te tudod legjobban, hogy badarság, amit beszélsz. Nem kiáltjuk hőssé Pilont, amíg a körülményeket meg nem vizsgáltuk. Mert mit is mond a szent bunkósbot rovása?

— Igen, igen, vezérem, valóban elragadott a hév kissé... bölcsőbbnek hittem magam, mint vezérséged. Én, a parány, a nagy Muharhoz...

— Ne siránkozz, ne nyöszörögj! Hívjátok vissza Pondrót!

— Én már mindent elmondtam, nagy vezér...

— Még kérdeznék egyet-mást. Azt mondd meg, énekelte-e himnuszunkat Pilon, amikor a kúthoz vitték?

— Nem...

— Biztos vagy benne? Eskü alatt is megvallanád?

— Igen, igen, mint mondtam, hiszen... szegény fiúnak akkor már szinte nem volt szája, amivel ugye énekelni...

— Tehát biztosan nem énekelte? Ismered a himnuszunkat? „Csordapásztorok...” No?

— Hogyne, igen, ismerem. Mondom, nem énekelte, mert...

— Tehát nem énekelte. Hallottad, Fülöp?

— Igen, hallották az én füleim...

— De talán, talán mutatta a pásztorhősök jelét, a nagy V-t a mutató- és középső ujjával, amikor a kúthoz vitték? Nyilván magasra emelte a kezét, mint azt a pásztorhősök szokták, tehát te jól láthattad. Láttad?

— Nem, nem láttam...

— Vagyis ez azt jelenti, hogy nem mutatta, hiszen te végig ott voltál...

— Nem mutatta, mert ugye a keze hátul össze volt kötve, a karjait pedig más kötelek szorították a testéhez...

— Esküt mersz tenni, hogy nem mutatta Pilon a pásztorok szent jelét, a bika két szarvát utánozó nagy V-t? Esküdni mersz?

— Igen, esküszöm, hiszen, mint mondtam...

— Elmehetsz! Halottátok: Pilon a jelet se mutatta és a himnuszról is megfeledkezett. Talán azért, mert lélekben mégis Duka főembere lett. Megtagadott bennünket...

— Igen, így lehet, vezérem — erősítette nagy bólintásokkal és hangos szóval Fülöp. — Ilyenformán kimondhatjuk tehát, hogy Pilon nem volt hős, nincs köze a győzelemhez, mert a győzelem csupán és egyes-egyedül a mi nagy vezérünk, a nagy Muhar érdeme, aki...

— Jól van, Fülöp, kezd helyrerázódni az eszed. De még valamit nem mondtam: én ráparancsoltam arra a gazemberre, hogy hátulról döfje le Duskot, úgy, hogy a kés éle felfelé nézzen. És mi történt? Hallottátok: előlről döfött, és a kés éle lefelé nézett...

— Úgy van! Emlékszem, Pondró pontosan így beszélt el. Nem hős tehát Pilon. Pilon nem hős! — dörögte minden eddiginél hangosabban Fülöp.

A távolabb állókhöz is eljutott most Pilon neve. Valaki egy hordó tetejére ugrott, s kiáltozni kezdett recsegő nagy hangon:

— Pilon nagy hős! Pilon a mi nagy hősünk! Halottátok? Pilonnak fát faragunk. Gyertyánból kell faragni, mert Pilon nagy hős volt, a legnagyobb hősünk!

— Hallgass, részeg!

— Mit ordítózik ott az a kanásznak való? Lökjétek le!

Mike tántorgott a vezérek elé. Felnézett Fülöpre, mert Muhartól így részeg-bátorságában is tartott, s az öregtől kérdezte:

— Most mi is van hát avval a kölyök... akarom mondani, a fiúval? A Pilonnal! Hős, vagy nem hős a gyerek?

— Nem hős! A bizottság tanácskozása most fejeződött be, ahol megállapítottuk — a szemtanú elbeszélésének meghallgatása és körültekintő mérlegelés után —, hogy Pilon nem hős. Csak közönséges halott. Emlékfát se állítunk hát neki, és a dicsőségét sem fogjuk zengeni. Pilon nem volt győzelmünk kovácsa, Pilonnak semmi köze a győzelemhez...

— Na és, ha van? — tántorgott Mike, s fél szemmel kacsingatott fel a vezérekre. — Hát mit ér ez a győzelem? Talán a kis bor, nem mondom. De tovább? Itt, ezen a бүдösön úgyse legel a marha. A marha, a barom, aki Krisztus urunkat megmentette a fagyhaláltól? Ez a jószág tudna legelni a mocskos, бүдös disznók után? Ugye, nem? Na látjátok! Ezért mondom, hogy nem ér ez a győzelem fél liter tejet...

— Pásztorok! Hallottátok? Ez itt meggyalázza a ti győzelmeteket! A győzelmet, amelyet ti vívtatok ki! Nem тұrhetitek, pásztorok!

Tízen ugrottak Mikére.

— Vigyük? — kérdezte az egyik.

— Vigyétek! — harsogta Fülöp.

— A villás kútba... — tette hozzá nyugodt hangon a vezér.

Elvitték, s a lelkesedés mámora ettől még jobban megrészesgítette azokat, akik maradtak, és ittak a győzelemre. Fülöp szólt újra:

— Most pedig mindannyian énekeljük együtt himnuszunkat: „Csordapásztorok...”

A pásztorok előírás szerint a földre hasáltak, s kezükkel eltakarták a szemüket. Így énekeltek bele a disznóktól бүдös földbe, amelyen a marha — a megátkozott Mike szerint — nem tudna legelni.